

de jongste ure der Voleinding het wachtwoord. Maar als 't in dien dag der dagen gaan zal om gansch Gods Schepping, om 't al omvattend Heelal, om wat zienlijk en onzienlijk, om wat stoffelijk en geestelijk is, om engel en om mensch, en om alle creatuur die God tot aanzijn riep, dan is het toch onverantwoordelijke Schriftverzeking, zoo we alle aandacht eenzijdiglijk op de zaliging van de enkele ziel saamtrekken, en ons om wat voorts in Gods Heelal zijn glorie verkondigen moet, niet bekommeren. Zoo komt dus alles hier aan op de juiste opvatting van Jezus' Hemelvaart. Zeker, er was ook loon in die Hemelvaart voor het reeds voltooide werk op Golgotha; maar toch, ge verstaat Jezus' Hemelvaart niet, zoo ge niet ziet en tast, hoe er voor den Middelaar, aan Gods rechterhand gezeten, nu een tweede stuk van zijn Middelaarstaak beginnen gaat; hoe die taak doelt op de herschepping van hemel en van aarde; en hoe de inzet van die allesomvattende heerschappij hier gegeven was in het feit zelf, dat de Christus bij den Troon Gods zijn plaats innam, niet enkel als Zoon des Menschen; maar tegelijk als Zoon des Heelals; en evenmin alleen naar zijn ziel, maar even beslist met zijn lichaam, dat, zelf nieuw, nu het gereede uitgangspunt werd van de nieuwe aarde die onder den nieuwen hemel komen zou.

Dr. A. K.

„Ook ik, en mijns Vaders huis”

Laat toch uw oor openkenden, en uwe oogen open zijn, om te hooren naar het gebed uwer knechten, dat ik u bedien voor uwe aangelegte bidde, dag en nacht, voor de kinderen Israels, uwe knechten; en ik doe belijdenisse over de zonden der kinderen Israels, die wij tegen U gezondigd hebben; ook ik en mijns vaders huis, wij hebben gezondigd. Neh. 1: 6.

De apostel Jacobus, die aan de Joden-Christenen uit de twaalf stammen schreef, roept hun toe, dat er onder hen gedurig oorlogen oprezen, en veldslagen geleverd werden. Onze vertaling nijd het woord „oorlog” en spreekt van „krijgen”, en ontwikkelt evenzoo het woord „veldslagen”, en zet er voor: „vechten”. Maar de woorden, die de apostel in het Grieksch neerschreef, zijn desniettemin de gewone woorden die in het Grieksch voor „oorlog” en „veldslag” gebezigd werden. En zoo vraagt hij dan: „Van waar komen krijgen en vechten onder u?”

Die vraag doet niet op oorlog tusschen volk en volk, en niet op veldslag tusschen leger en leger. Ze kan niet anders slaan dan op eendelooze ruzie, op wat we noemen allerlei standje's, op vechtpartijen en handgemene. Toch heeft het betekenis, dat de apostel hier de uitdrukkingen bezigt die anders alleen op het slagveld thuis hooren. Hij duidt er door aan, dat de oorlogen en veldslagen tusschen land en land en tusschen leger en leger, maar al te dikwijls niet anders zijn, dan onheilge uitloeiingen van den bitteren, vijandlijken, kwetsenden en haatdragenden geest, die in het gewone leven onder menschen uitkomt, en zelfs in de Christengemeente nog niet onderdrukt was. Johannes' zeggen, dat „wie zijn broeder haat een doodslager is”, wijst zoo kort en bondig aan, hoe tenslotte zelfs de moordzucht op het slagveld opkomt uit den nijd en den haat, die in het gewone leven gedurig onder menschen opwelt.

Die haat, en die nijd, grijpt in 't menschenleven van allen kant om zich. Ongewild is er verschil in graad van bitterheid, maar de strijd woedt op elk levensterrein. Die strijd komt uit in de concurrentie op de markt, en evenzoo in allen wedijver om de eerste te zijn en anderen de loef af te steken. Die neiging om tegen elkaar in te gaan, en elkander een vlieg af te vangen, neemt ge reeds bij de kleinste kinderen waar. Jongens van 12, 14 jaar kunnen niet naar school komen of van school naar huis gaan, of ze moeten vechten. En op geheel dienzelfde geest van onderling verschil, van wederzijdse afgunst, van zijn zin te willen doorzetten, van zijn haan koning te doen kraaien, stuit ge in het leven van het gezin, vaak zelfs tusschen man en vrouw, en zoo ook tusschen broeders en zusters, tusschen de vrouw en haar dienstmaagden, en tusschen het dienstpersoneel onderling. Uit het gezin gaat die geest van onderlingen twist en strijd op de publieke markt, in het Staatsleven, en zelfs in de Kerk van Christus en in de school der wetenschap door. Natuurlijk weer op andere manier, maar krijg en vechterij vindt ge tot zelfs aan onze Universiteiten, onder juristen en litteratoren, onder theologen en natuurkundigen. Concurrentie is het vak, strijd over de beginselen, twist over de theorieën, die heerschen moeten, en dan zijn er, helaas, maar al te vaak nog persoonlijke veeën op den koop toe. En gaat ge in de school der wetenschap of in de Kerk van Christus dan op koudschap uit, dan wordt wie hier althans niets dan broederlijke waande te vinden, bijna altoos o, zoo bitter teleurgesteld. Kerk staat tegenover kerk. De ene prediker kan de gunst niet dulden waarin zijn ambgenoot bij het volk staat. Schier elke confesie is een strijdprogramma over stukken der waarheid. Heeft niet de ene kerk het zelfs op vernietiging van de andere door executie en brandstapel toegelegd. O, er is letterlijk geen enkel erf van menscheleke leven aan te wijzen, of telkens is er oorlog, en gedurig wordt er slag door den een tegen den ander geleverd.

Sterker nog, het is zoo niet alleen onder menschen, in alle land en onder alle volk, maar in de dierenwereld is het niet anders, en zulks niet alleen tusschen wolf en lam, maar juist evenzoo tusschen spin en vlieg, tusschen poes muis. Ook in de dierenwereld strijd zonder eind, en zulk een giftig tegenover elkaander staan, dat 't telkens en telkens weer op een strijd op dood en leven uitloopt.

Keeren we nu tot ons zelf terug, dan vinden we in ons lichamelijke bestaan gedurig gelijk verschijnsel terug. Giftige bacterien, in het bloed ingeslopen, belagen onzen welstand. Onzichtbare microben kunnen in allerlei krankheid doodelijk wonden. En ook buiten die atomenbelagers, is er gedurig strijd op alle manier in ons lichaam, tot de koorts al heftiger opzet en ons leven in gevaar komt.

En zelfs als ge het organisch leven uitgaat, en afdaalt in de stoffelijke wereld, dan vindt ge ook daar gelijken strijd terug. Uit stroom

en oceanen poogt het water het land binnen te dringen en te verwoesten. Een stormwind of cyclon slaat heel een woud ter neder. De koude doet ijzig in het Noorden alle leven bevriezen. De roest verteert zelfs het ijzer. En het vaar door den bliksem ontstoken, verbrandt straks den prachtigsten eik.

Van wat kant men het leven ook beziet, het is altijd, het is overal, het is op alle manier tegen elkander inwoeden van twee om het overwicht worstelende machten; juist datgene wat in het bange woord van sloek ligt uitgesproken. Niet een verkeeren in onderlinge harmonie, niet een in schoon organisch verband zich ontwikkelen, vooruitkomen en zijn einddoel bereiken, maar op elk gebied strijd en twist en nijd, met daaruit opkomend een haat zelfs van zijn broeder, en in dien broederhaat de kiem van den doodslag, die straks op heel een volkengroep overslaande, geheel de wereld in brand zet, en een oorlog doet losbranden, die spot met alle vrede en liefde en menscheleke geluk.

Die vloek nu, zegt God ons in zijn Woord, was er eerst niet. Die vloek is demonisch, hij is satanisch van oorsprong. En gij, kind des menschen, hebt door uw val in zonde ten volle met dien vloek u vermaatschappt. Wat gij nu als oorlog beweent, het is niet anders dan de voldragen vrucht van de tweespalt waarin heel uw leven gedeeld ligt.

Dat doorzag ook Nehemia, toen hij voor zijn God op de knieën viel, om de schuld zijns volks te belijden. Neen, de schuld van zoo droeve volksellende lag niet alleen in de gruwelen van moord en diefstal, van dronkenschap en echtbreuk, maar kwam op uit de zondige ritselingen die ieder menschenhart vergiftigen, en vandaar dat hij 't voor zijn God beled: „Ook ik, en mijn vaders huis, we staan in schuld om onze zonden”.

Zij 't zoo ook nu onder ons. Er kon geen oorlog onder ons opkomen, of God moet dien over ons loslaten.

Dat voel men dan ook wel, en vandaar is of den kansel en onder den kansel bijna ieder onzer thans bereid er voor uit te komen, dat de afval van God al meer hand over hand had toegenomen; dat de brooddronkenheid feest vierde; dat de volken voor God en zijn gebod niet meer uit den weg gingen; en dat er een rechtvaardig oordeel Gods in spreek, nu te midden van een zoo zondig zich aanstellende wereld, de vrede der volken te loor ging.

Er gaat een stem op, die om bekeering roept, en van allen kant hoort men, dat er meer ernst opwaakt, en dat de zonde klaagt over verlies van invloed. Maar slachtoffers minderen.

Wat nog misgaat is alleen, dat men, op zulk een verzondigen van 't leven in de maatschappij doeleind, in den regel zoo goed als uitsluitend aan gruwelijke, uitbrekende, hartstoehtelijke zonden denkt, en vergeet in te heren in zich zelf. Dit kwaad nu kwam Nehemia te boven.

Van anderen zweeg hij, en klaagde ten slotte alleen zich zelf en zijns vaders huis aan.

Dat vuur van twist en tweedracht, die onderlinge benijding, dat altoos de eerste en nooit de minste willen wezen, dat nooit anders dan gelijk willen hebben, is het demonische gif, dat in heel ons leven, in gezin, in school en kerk, ja, waar niet, den vrede bant, de liefde doodt, en het harmonische saamwerken verhindert.

Tegenover die eendelooze tweespalt, die uit zelfzucht en hoovaardij opkomt, opkomt bij jong en oud, bij arm en rijk, bij hooggeplaatsten en bij laag gewesulenden, en aldus den vrede aan onze samenleving ontfout, kortom al tegen wat uit den vloek opwerkt, is er maar één sterkere macht, en die macht is de liefde Christi.

Vraag: Begint die liefde Christi ook in u te heerschen?

En op die vraag hangt het antwoord ook nu als in Nehemia's dagen niet anders af, dan van de teedere conscientiequaestie, of ook gij 't hem in oprechtheid na wilt stamelen: *Ook ik heb gezondigd, en mijns Vaders huis.*

Dr. A. K.

Amsterdam, 4 Dec. 1914.

Naast het Doctoraat en de Zendingsquaestie trok vooral de aandacht hetgeen de Synode besluiten zou in zake een *nieuwe Bijbelvertaling*, de *herziening van onze Confessie* en de invoering van een *Gezangenbundel*. Reeds lang voordat de Synode saamkwam, was in de Pers over dit drietal quaesties breedvoerig gesproken; er was van meer dan eenige „stemming” voor gemaakt, en men wachtte met belangstelling af, wat de Synode omtrent deze punten besluiten zou.

Toch is, wie hier groote verwachtingen van de Synode had, teleurgesteld geworden. Omtrent geen van dit drietal brandende vraagstukken heeft de Synode een beslissing gebracht. De quaestie van de herziening der Belijdenis is slechts zijdelings ter sprake gekomen. Over de Gezangenquaestie is wel breed gediscussieerd, maar de Synode besloot er niet op in te gaan. En wat de herziening van onze Statenvertaling aangaat, ging de Synode niet verder dan een Commissie te benoemen, die op een volgende Synode daaromtrent advies zal uitbrengen. Voor degenen, die met ijver en talent deze zaken bepleit hadden, is dit resultaat ongetwijfeld teleurstellend geweest en heeft de Synode aan de hooggespannen verwachting niet voldaan.

Toch komt het ons voor, dat het niet geheel billijk zou wezen, van deze teleurstelling de Synode een verwijt te maken. Vooreerst kon ieder wel begrijpen, dat een Synode, die onder zoo buitengewone tijdsomstandigheden saamkwam en tot vlug afwerken van haar agendum gedwongen was, niet te veel hooi op haar vork nemen kon. Er was dan ook niemand, die op de Synode zelf er voor gepleit heeft, om over deze gewichtige en in ons kerkelijk leven zoo diep ingrijpende vraagstukken staande deze Synode een beslissing te nemen. Haastige speed, zegt het spreekwoord, is zelden goed, en eer in onze Kerken algemeen de overtuiging zich gevestigd heeft, dat het tot een herziening van onze Statenvertaling, tot een uitbreiding van onze Belijdenis en tot de invoering van een Gezangenbundel komen moet, zou het zeker niet gewenscht zijn, dat een Synode hieromtrent beslissingen nemen ging, die dan allicht tot groote verdeeldheid, zoo niet tot scheuring in onze Kerken aanle-

ding zouden kunnen geven. Een Gereformeerde Synode is niet een opperbestuurscollege, dat boven Kerken staat en met zeker soeverein gezag haar beslissingen aan de Kerken kan opleggen, maar ze is een lichaam, dat de Kerken in haar geheel vertegenwoordigt en daarom rekening heeft te houden met wat in den boezem der Kerken zelf omgaat. Eerst wanneer in de Kerken zelf een vraagstuk algemeen de aandacht trekt en een beslissing der Synode hierover gevraagd wordt, is de tijd rijp om de vrucht te plukken. Vandaar dat de Generale Synodes er dan ook steeds rekening mede houden, wat de particuliere Synodes omtrent zulk een vraagstuk hebben uitgesproken en welke voorstellen ter Synodale tafel zijn gebracht. Natuurlijk niet, alsof de Generale Synode daarom alleen de besluiten van de meerderheid der particuliere Synoden zou te registreren en tot besluit der Generale Synode zou te verheffen hebben. Dan zou het saamkomen van een Generale Synode geheel overbodig worden, en behoefde er niet meer gediscussieerd te worden over principele vragen. En eveneens zou het geheel in strijd wezen met de beginselen van ons Gereformeerd Kerkrecht, wanneer de particuliere Synoden aan hare afgevaardigden een bindend mandaat meegeven, hoe ze op de Generale Synodes hebben te stemmen. De Generale Synode heeft zelfstandig naar het licht, dat ze uit Gods Woord ontvangt, te beslissen en ze is nimmer gebonden aan de besluiten van de particuliere Synodes. Maar wel zal de Generale Synode altoos wijs en voorzichtig handelen, wanneer ze bij de vraag, of een bepaald onderwerp voor beslissing rijp is geworden, acht geeft op hetgeen uit de voorstellen der particuliere Synoden blijkt, en dat is de weg, die dan ook dusver steeds door onze Generale Synodes is bewandeld.

Wie dit in het oog houdt, zal ook niet verwonderd wezen, dat de Generale Synoden niet is ingegaan op de genoemde punten, of althans nog geen definitieve beslissing daaromtrent genomen heeft. Wat het vraagstuk van een nieuwe Bijbelvertaling betreft, was althans door twee particuliere Synodes, die van Zuid-Holland ten Z. en van Noord-Holland, de vraag ter Generale Synode gebracht, dat deze overwegen zou, of het niet noodig en mogelijk zou wezen om tot een herziening der Statenvertaling te komen. Sterk was deze aandrang uit de Kerken zeker nog niet, want na al wat nu jaren lang over de noodzakelijkheid van een nieuwe vertaling geschreven en op predikanten-conferenties hierover gediscussieerd is, hebben slechts twee particuliere Synodes den wensch uitgesproken, niet eens, dat er een nieuwe vertaling zou komen, maar alleen, dat de Synode de noodzakelijkheid en mogelijkheid van zulk een vertaling overwegen zou. Geheel anders dan dan op de Synode van Dordrecht in 1618/1619, toen Gelderland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland en Overijsel beslist op een nieuwe vertaling aandroegen. Toch heeft de Synode, al nam ze geen beslissing, een commissie benoemd, die over dit vraagstuk op de volgende Synode advies zal uitbrengen. Ze heeft echter in afwijking van het voorstel der praeadviserende Commissie, dat aan deze Commissie inzake de Bijbelvertaling een veel ruimer mandaat wenschte te geven, zich stipt bepaald tot hetgeen door de bedoelde particuliere Synodes gevraagd werd, zoodat de Commissie alleen advies zal hebben te geven over de noodzakelijkheid, wenschelijkheid en mogelijkheid van een herziening van de Statenvertaling, maar niet bijv. over de vraag, of een geheel nieuwe vertaling zou moeten ingevoerd worden. En voorts heeft de Synode, wat de saamstelling dezer Commissie betreft, zeker een wijze keuze gedaan door als leden dezer Commissie naast de predikanten Ds. Landwehr, Dr. de Moor en Ds. Van Schelven te benoemen de hooggeleerden Prof. Bavinck, Grosheide, Noordzij en Ridderbos. Met goed vertrouwen mag dan ook het advies dezer Commissie worden tegemoet gezien.

Wat de herziening der Geloofsbelijdenis betreft, was dit punt alleen zijdelings ter sprake gebracht door een voorstel van de particuliere Synode van Zeeland, en werd voorts op de Synode nog een voorstel ingediend door de Hooggeleerden der Theologische School, dat echter alleen Artikel 36 onzer Confessie betrof. Dit laatste voorstel werd echter staande de Synode door de voorstellers weer teruggenomen, nadat de Commissie, die hierover te rapporteren had, de aanneming van dit voorstel ontwaarde had. Blijkbaar was het voorstel der Kamper hooggeleerden, hoe goed ook bedoeld, niet genoegzaam doorgedacht, en ontbrak zelfs elke aanwijzing van de gronden uit de Heilige Schrift, waarom men tegen bepaalde uitdrukkingen in dit Artikel bezwaar had. Zeker zal het op den duur gewenscht zijn, dat dit geheele Artikel, inzonderheid wat betreft de verhouding van de Overheid tot de religie, herzien worde, maar van een bepaald conscientie-bezwaar tegen hetgeen na de amputatie op de Synode van Utrecht in dit Artikel staan bleef, kan geen sprake wezen, wanneer men althans de woorden opvat in dien zin, dien onze vaders er aan gegeven hebben. En nog minder gelukkig was het voorstel van de particuliere Synode van Zeeland, dat een samenkomst wilde met afgevaardigden van de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk, van de Gereformeerde Gemeenten en de Hoofdbesturen van den Gereformeerden Bond en de Confessioneele vereeniging, om o.m. over de herziening der Belijdenis te beraadslagen. Nog daargelaten, dat zulk een samenkomst met deze Kerken en Vereenigingen om gemeenschappelijk te beraadslagen, praktisch onuitvoerbaar en kerkrechtelijk niet geoorloofd zou wezen, zoodat de Synode terecht uitspraak, maar hier komt bovendien bij, dat zulk een generale herziening onzer

Belijdenis ook lijnrecht indruischen zou tegen onze Gereformeerde beginselen. Wie bezwaren tegen onze Confessie heeft, dient aan te toonen, op gronden aan Gods Woord ontleend, waarom een bepaald Artikel hem onjuist dunkt te zijn, of aan te wijzen, op welke punten de Confessie aanvulling behoefde. Maar een Generale Synode, die een herziening van de geheele Belijdenis aan de orde zou stellen, zou daarmee het fundament zelf, waarop de eenheid onzer Kerken rust, loswrikken. Het waren de Remonstranten, die in de 17e eeuw den eisch van zulk een generale revisie der Confessie hebben doen hooren, en de Gereformeerden hebben zich daar tegen eenparig en met alle kracht verzet, zoo zelfs, dat ze liever geen Generale Synode meer hielden, dan aan dezen eisch der Remonstranten toe te geven. Natuurlijk heeft de particuliere Synode van Zeeland dit laatste niet bedoeld, maar ze koos voor haar voorstel toch een minder gelukkigen vorm, en voor de Generale Synode was er geen dringende reden, om op dit voorstel nader in te gaan. Afgedaan is het vraagstuk hiermede zeker niet; het is niet van de baan geschoven, omdat de Synode het hooge belang er niet van inzag; maar alleen zal het vraagstuk beter voorbereid en ook beter geformuleerd ter Synode moeten komen, dan thans het geval was.

Dit kan niet gezegd worden van de derde quaestie, de invoering van een *Gereformeerden gezangenbundel*, want de voorstellen desaangaande ingediend, lieten aan duidelijkheid van formulering niets te wenschen over. Trouwens, de Gezangenquaestie is ook geen nieuwe quaestie, die nu eerst opkwam, maar ze is zoo oud als de weg naar Kralingen, en alle argumenten, die voor of tegen de invoering van Gezangen pleiten, zijn reeds zoo dikwijls uiteengezet geworden, dat toen op de Synode een oogenblik een debat over deze quaestie ontbrandde, over en weer eigenlijk niets nieuws ter tafel werd gebracht. Nieuw is alleen, dat in den lateren tijd ook in onze Gereformeerde Kerken meer publiek voor de invoering van gezangen door sommige persongenen het pleit is gevoerd. Waarom de Synode dan toch aan den zoo bescheiden wensch van de voorstanders der Gezangen, om een commissie te benoemen, die, evenals bij de Bijbelvertaling, op de volgende Synode advies zou uitbrengen over de vraag, of invoering van gezangen geoorloofd en wenschelijk is, niet heeft willen voldoen? In de eerste plaats niet, omdat van een ook maar eenigszins algemeen verlangen van onze Gereformeerde Kerken om Gezangen in te voeren, niets ter Synode was gebleken. Trots de krachtige propaganda van te voren in de Pers gemaakt, had niet één particuliere Synode, niet één Classis, zelfs niet één Kerk in Nederland bij de Synode verklaard: geef ons een Gezangenbundel, we hebben dien noodig voor ons geestelijk leven. Alleen één buitenlandse Gereformeerde Kerk, die met onze Kerken in verband staat, had, daarbij gesteund door de Classis waarbij ze behoort, een voorstel ingediend, niet om de behoefte naar een Gezangenbundel positief uit te spreken, maar alleen om de Synode te vragen eens deputaten te benoemen, die de wenschelijkheid van de invoering van een Gezangenbundel zouden onderzoeken. En wel heeft dit voorstel krachtigen steun ontvangen toen Ds. Huismans, uit Friesland, de vurige propagandist voor de Gezangen, een gelijkkluidend voorstel op de Synode indiende, ondersteund door een drietal Hooggeleerden, Prof. Bavinck, Dr. A. Kuiper en Lindeboom, maar hier stond tegenover, dat drie particuliere Synodes, Gelderland, Overijsel en Noord-Holland, zeer beslist aan de Generale Synode aangeraden en verzocht hadden, om op het voorstel van Brussel niet in te gaan, d. w. z. geen deputaten voor deze zaak te benoemen. Het was onder deze omstandigheden niet onverklaarbaar, dat de Commissie van praeadvis, als wier rapporteur Ds. Kok optrad, de Synode aanried, om thans de Gezangenquaestie geheel te laten rusten, en dat de Synode in groote meerderheid zich hiermede verenigde. Zal de Synode deputaten benoemen om over deze quaestie officieel de Kerken voor te lichten en van advies te dienen, dan moet toch in de eerste plaats blijken, dat er Kerken zijn, die naar de invoering van zulk een Gezangenbundel verlangen, en juist dat bleek op deze Synode niet. En hierbij komt indertweede plaats, zoodat uit de gevoerde discussie bleek, dat de Synode luiwerig was een enkelen stap te doen op een weg, die wellicht tot grootten strijd in onze Kerken aanleiding zou kunnen geven. Het lijkt wel geen den minsten twijfel, of wanneer de Synode deputaten benoemd had, zou het advies door deze deputaten uitgebracht niet eenparig zijn geweest; men had niet één, maar twee, misschien drie adviezen gekregen. Het gevolg daarvan zou geweest zijn, dat dan eerst recht de Gezangenstrijd in onze Kerken zou losgebarsten zijn, en het droeve voorbeeld van de Hervormde Kerk mag ons wel waarschuwen, niet te spoedig dit Trojaansche paard in onze Kerken binnen te halen. Dat het zingen van Gezangen principieel ongeoorloofd zou wezen of zelfs zondig, is door niemand op de Synode beweerd geworden; men heeft alleen gewezen op de bekende gevaren, die overal aan de invoering van Gezangen verbonden bleken, dat de Psalmen daardoor op den achtergrond worden geschoven, dat men geen goede Gereformeerde kerkelijke liederen heeft, dat overal met de invoering van Gezangen een verzakking van het geestelijk leven gepaard bleek te gaan, en dat het gevolg althans zeker zou wezen, dat in onze Kerken groote verdeeldheid, zoo niet scheuring zou ontstaan. Het zijn vooral deze *practische* bezwaren, die de Synode weerhouden hebben de Gezangenquaestie thans aan de orde

te stellen. Zelfs zij, die persoonlijk voor de invoering van Gezangen zijn, zullen toestemmen, dat deze quaestie niet belangrijk genoeg is, om daaraan de rust en den vrede onzer Kerken op te offeren. Toch is ook deze quaestie hiermede niet van de baan. De Synode heeft allermindst bedoeld, zoodat ook uit de duidelijke bewoordingen van het aangenomen voorstel blijkt, om een principieele uitspraak over dit vraagstuk te doen; en wanneer metterdaad op een volgende Synode blijken mocht, dat bij een goed deel van onze Kerken het verlangen bestaat, om een Gezangenbundel in te voeren, zal de Synode zeker niet weigeren een Commissie te benoemen, die de vraag onderzoekt, in hoeverre aan dit verlangen kan worden voldaan. Naar het ons voorkomt, maar we geven hier niet alle bescheidenheid onze meening, zou het echter gewenscht zijn, dat dan alleen werd aangedrongen op de toevoeging van meerdere *Schriftuurlijke* gezangen aan den kleinen Gezangenbundel, die nu reeds achter de Psalmen staat. Hierdoor zou het minst onrust verwekt worden en kon althans ten deele voldaan worden aan het verlangen van hen, die ook een Nieuw Testamentisch lied aan onze Psalmen willen toegevoegd zien.

De Deutsche keizer.

In de *Tijd* komt een correspondentie voor van een almoeserier te Velde, die de Deutsche legers vergezelt en treffende verhalen doet, hoe wondere kracht het geloof schenkt aan de gewonden en stervenden. Hij eindigt zijn schrijven aldus:

Deze religieuze zin, dit geloof aan God en aan het hiernaams, verleent onzen soldaten de doodsvrechten en de kracht om „zoo schoon” te sterven. Vervuld van dezen zin, gaat ook de Keizer zelf op het slagveld rond, en oorlogscorrespondenten vertellen, hoe de Keizer op het vrije slagveld bij de stervende soldaten nederkniet en met hen bidt, hoe hij een gewonden Schwarzwälder liefkozend over het gelaat streelde, met de troostwoorden: God helpt ons. Hij is met ons in het Oosten en het Westen. Hij zal ook u verder helpen, mijn lieve jongen.

Is dat geen treffend beeld, een Keizer, die op het slagveld knielt om met zijn stervende soldaten te bidden?

Er is zooveel in dezen oorlog, wat het hart schrijnt en wondt, dat het een weldaad is, op zulk een beeld te kunnen wijzen.

En werpt het ook op den Duitschen Keizer niet een ander licht, dan men wel eens uit onze pers opvangt?

Legendenvorming.

Zoo nu en dan vormen zich legenden, blijkbaar met het doel om de publieke opinie in een zekere richting te leiden. Men ziet dit thans op politiek terrein; maar ook op kerkelijk gebied is het een niet geheel ongewoon verschijnsel. En waar de publieke opinie in onze dagen zulk een groote macht uitoefent, daar is het wel zaak om zulke legenden bij de geboorte den kop in te drukken.

Zoo werd vóór de Synode saamkwam en het Doctoraat der Theologische School in de pers een onderwerp van discussie vormde, door de voorstanders van dit Doctoraat telkens een beroep gedaan op Prof. Bavinck. Ten deele beriep men zich op de rectorale oratie, die Prof. Bavinck, destijds nog hoogleeraar te Kampen, over het Doctorenambt hield; ten deele op het feit, dat deze Hoogleeraar, eveneens toen hij nog aan de School te Kampen verbonden was, zelf voor de invoering van het Doctoraat zou geijverd hebben. Nu was de oratie van Prof. Bavinck publiek eigendom en ieder kon dus zelf beoordeelen, in hoeverre dit beroep op zijn woord juist was. Maar het tweede feit kon men niet controleren; men moest hier afgaan op het gezag van hem, die dit feit mededeelde. En waar die mededeeling geschiedde in het officiële orgaan van de Theologische School door den verantwoordelijken redacteur, scheen aan de juistheid van het feit niet te kunnen worden getwijfeld. Het was daarom wel goed, dat Prof. Bavinck op de Synode publiek getuigen kwam, dat deze voorstelling niet juist was. Volgens zijn uitdrukkelijke verklaring had hij nooit te Kampen voor de invoering van het Doctoraat aan de Theologische School geijverd, en wat de bedoelde oratie betreft, kon hij, na deze rede nog eens opzettelijk herlezen te hebben, constataren, dat ze geheel buiten deze quaestie omging en men zich dus ten onrechte op deze rede beroepen had.

Nauwelijks is de Synode echter achter den rug, of een nieuwe legende duikt op. Nadat Prof. Hoekstra zijn verklaring op de Synode had voorgelezen, zou Prof. Bavinck openlijk gezegd hebben, dat hij „waarschijnlijk wel met de daarin overgelegde gedachte kon meegaan”. Blijkbaar moet de autoriteit van Prof. Bavinck ook nu weer dienst doen om dit voorstel bij de Kerken aannemelijk te maken. Mogen we daarom opmerken, dat Prof. Bavinck deze woorden niet gebruikt heeft, en dat ze ook volgens zijn eigen verklaring volstrekt niet zijn gedachten uitdrukken. Hij heeft alleen gezegd, dat over dit voorstel te discussiëren viel, maar dat het thans niet aan de orde was.

En nu we toch legenden aan het opruimen zijn, mag tegelijk wel nogmaals de voorstelling weersproken worden, alsof de Synode omtrent het Doctoraat aan de Theologische School geen principieele beslissing zou genomen hebben. Ds. Laman schrijft in de *Asser Kerkbode* in een nabeschrift op de Synode, dat aangaande deze quaestie verschil van gevoelen bestaat; Dr. H. H. Kuiper zegt ja, Dr. Bouwman

en l
een
redac
„Te
opko
schee
persv
gege
dele
dat e
vond
een v
vraag
het v
een l
er we
geef
vast,
wel d
beslis

Naa
manda
de co

Ik
len, d
richt
ruwe
voork
Het
dat het
aan te
zoek u
St euw
Zoo wel
en
vrijwill
„mo
medege
daarvan
het-moe
op te tr
Ik v
onder u
persone
naleving
zorgen”.

Het
zeer he
woorden
voorkom
ook bij
krijgsre
Te men
mandan
hart he
ste teg
beeld n
comman
niet alle
ook doe
dat aan

He

Zoodat
Gereform
te wijten
tenissen
aandacht
den aflos
kerkelijke
bestuur
moed ge
ook het
uit hun
gerden n
des gebr
in het k
daarmed
maal te
Over i
reeds on
terug te
Alleen b
in plaats
te zoeken
Bennekon
is gaan v
heeft hij
gevestigd
geestverw
niet kom
Maar van
is helaas
getal van
eenig ker
vermeerd
van deze
Van m
welke ho
deren in
afzettings
den vres
te pleiten
niet, dat
gevoel he

Hel kan
gevoel we
Heeren be
acht bij d
strijd zijn
terwijl ande
hoofdaand
van Jezus
stoord hun

En even
tegen reg
zulke wat
geven.

Voor zo
door regle
werkt word
uitgaan en
om tot ver

Maar i
deze wo
Mr. Schö
schande i
niet gehe
spits van